

Nutuk (Söylev)

Tanınan, bilinen bir kişi tarafından topluluk karşısında etkili biçimde yapılan ve dinleyici kitlesini coşturmayı amaçlayan konuşmaya **söylev (nutuk)** denir. Söylev veren kişiye “hatip” denir. Konuşmacı konusuna hâkim olmak için çok iyi araştırma yapar. Topladığı bilgi ve belgeleri amacına ve hedef kitlesine göre sınıflar, konuşma metnini hazırlar ve çok uzun süren provalar yapar. Söylev türündeki metin iyice ezberlenir, söylev sırasında da sadece hatırlatma amaçlı olarak metne bakılır. Konuşma sırasında vurgu ve tonlama, jest ve mimikler oldukça önemlidir; hatip bunlara fazlaca dikkat eder.

Söylev, oldukça eski bir türdür. Yunan ve Latin edebiyatında Demosthenes (Demostanes), Cicero (Cicero); Fransız edebiyatında Bossuet (Buset), Mirabeau (Mirabu) gibi isimler söylev türünde öne çıkan isimlerdir.

Cahiliye Dönemi'nde Arap şairlerin toplulukların önünde şiirlerini okumaları, halkın bulunduğu alanlarda yapılan dinî, tarihî veya güncel konuşmalar Doğu kültüründeki söyleve örnek verilebilir.

Bizim edebiyatımızda Kök Türk Kitabeleri, söylev türünün ilk örnekleridir. Günümüze kadar söylev türü etkili bir şekilde kullanılmıştır. Mustafa Kemal Atatürk, Halide Edip Adivar, Hamdullah Suphi Tanrıöver, Mehmet Âkif Ersoy, Mehmet Emin Yurdakul, Süleyman Nazif, Necip Fazıl Kısakürek gibi birçok tanınan kişi söylev türünde konuşmalar yapmışlardır.

Söylevler konularına göre sınıflandırılır. Din adamlarının inanç üzerine konuşmaları olan dinî söylev, siyasetçilerin politika üzerine konuşmaları olan siyasi söylev, eğitim kurumlarında akademisyen ve öğretmenlerin yaptıkları konuşmalar olan İlmî söylev, savaş zamanlarında komutanların askerleri savaşa hazırlamak için yaptıkları konuşmalar olan askerî söylev, mahkemelerde sanık veya sanık avukatlarının yaptıkları konuşmalar olan hukuki söylev gibi söylev türleri vardır.

Türk Edebiyatında Söylev (Nutuk)

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK (1881-1938), Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu olan liderdir. Bir asker olarak Kurtuluş Savaşı'nı başlatmış, ülkesini düşmandan kurtarmıştır. Askerî bir deha olmanın ötesinde liderlik ve devlet adamlığı nitelikleri dünyaca bilinmektedir. Kurtuluş Savaşı

sürecindeki tüm gelişmeleri Nutuk adlı eserinde belgelerle bir araya getirmiştir. Dile hâkimiyeti ve edebiyat sevgisi Atatürk'ün diğer önemli niteliklerindedir.

Söylev, coşkulu ve sanatlı yapılan konuşmayla etkisini gösteren bir türdür. Söylevde bir topluluğa duygu ve düşünceyi aşlamak amaçlanırken hem yazılı hem de sözlü anlatımın olanaklarından yararlanır. Söz söyleme özgürlüğünü geliştirmesi ise söylevin demokrasiye katkısının ayrı bir yönüdür.

Bir söylev verilirken uyulması gereken temel ilkeler vardır. Önce konu, verilmek istenen iletiler, iletileri destekleyecek düşünceler, hedef kitlesi ve amaç belirlenmelidir. Daha sonra söylevin verileceği mekân ve süre tespit edilir. Bu tespitlerden sonra hazırlık ve araştırma safhasına geçilir. Hazırlanacak metin için kullanılacak tüm doküman, bilgi, belge gibi her ayrıntı titizlikle incelenir.

Özetleme ve sınırlandırma tekniklerinden yararlanılarak giriş, gelişme ve sonuç biçiminde hazırlanan taslak metin, söylevin süresine uygun hâle getirilir. Dinleyici kitlesi üzerinde hayranlık, heyecan, ilgi oluşturmak için farklı cümle türlerine, kimi seslenme sözcüklerine, yer yer kelime tekrarlarına başvurulur. Oldukça yalın ve açık bir dil kullanılır. Söze etkili bir başlangıç yapılır. Konuşma metnine sadece hatırlatma amacıyla bakılır. Dış görünümüne dikkat edilerek dinleyici kitlesinin karşısına çıkarılır. Söylev sırasında vurgu ve tonlamaya, jest ve mimiklere de dikkat edilir.

Söylev türünde oldukça büyük başarılar elde etmiş sanatçımız Hamdullah Suphi Tanrıöver'le yapılan aşağıdaki mülakatı aşağıya ekliyoruz.

— Edebiyata şiirle başladığınız hâlde niçin hitabette karar kıldınız?

— Edebiyatımızda en fakir bulduğum kısım hitabetti. Dinî mevizeieriyie (vaaz) ruhun saffetinde ve asaletinde müessir olmuş, hatiplerimiz meçhuldür. Ne yazık ki siyasi hitabet de askerî hitabet de baro hitabeti de aynı fark içinde karşımıza çıkıyor. Belki babamdan, büyükbabamdan, tekke hayatında muvaffak olmuş cetlerimden kalma bir istidatla içimde müessir konuşmak arzusunu hâkim buldum ve nazım şekline veda ettim.

— Atatürk'e hatip diyebilir miyiz?

— Tabii, hem de bütün manasıyla... Hiç unutmam, Birinci Büyük Millet Meclisi'nde bir gün Erzurum Milletvekili Hüseyin Avni Ulaş ve arkadaşları bir takrir vermişlerdi. Bu takrirden 5 yıl aynı yerde oturmamış ve bugünkü sınırlar içinde bir evi olmayanların mebus olamayacakları yazılıydı. (...)

Gazi bu sözleri Mecliste sükunetle dinledi. Söz istedi ve gayet sakin adımlarla kürsüye doğru ilerledi. Bütün Meclis dikkat kesilmişti. Acaba ne söyleyecek, acaba nasıl hareket edecek?

Mustafa Kemal çok nazik bir biçimde söze başladı: "Muhterem Erzurum milletvekilleri ne kadar haklıdır. Mektepten çıktığımdan beri engin imparatorluğun hudutlarında yer yer tutuşan yangınları söndürmekten vakit bulup da evime dönemedim, bir aile kuramadım, bir çocuk yetiştiremedim, dikili bir ağaca sahip olamadım. Evet, onlar ne kadar haklıdır."

Bu kısa, nazik cevap, kendisine bir mebusluğu bile layık görmeyenlere verilen bu fevkalade asil cevap, on kurşundan daha fazla yaralamak, öldürmek kudretine haizdi.

Mustafa Kemal sadece kelimelerle değil, sesinin tonuyla, bakışlarıyla, vücuduyla konuştu.

Atatürk'ün Nutku

Saygıdeğer beyler, sizi, günlerce meşgul eden, uzun ve detaylı açıklamalarım, en sonunda, geçmişte kalmış bir dönemin öyküsüdür. Bunda, ulusum için ve gelecekteki çocuklarımız için dikkat ve tetikte olmaya davet edebilecek, bazı noktalar, görünür kılabilmişsem, kendimi mutlu kabul edeceğim.

Beyefendiler, bu açıklamamla, sonu gelmiş kabul edilen büyük bir ulusun; geleceğini nasıl kazandığını, bilim ve fennin en temel ilkelerine dayanan, milli, modern ve çağdaş bir devleti, nasıl inşa ettiğini anlatmaya çalıştım.

Bugün ulaştığımız olduğumuz sonuç, yüzyıllardan beri çekilen ulusal sıkıntıların yaşanması ve bu yüce vatanın, her köşesini kanımızla sulamanın karşılığıdır.

İşte bu güzel sonucu yani Türkiye Cumhuriyeti'ni Türk gençliğine armağan ediyorum.

Gençliğe Hitabe

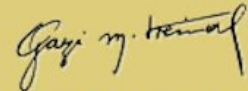
ATATÜRK'ÜN GENÇLİĞE HİTABESİ

Ey Türk gençliği !

Birinci vazifen,
Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyeti'ni,
ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.
Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur.
Bu temel, senin en kıymetli hazinendir.
İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek
dahilî ve harici bedhahların olacaktır.
Bir gün, istiklâl ve Cumhuriyet'i müdafaa mecburiyetine düşersen,
vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin
imkân ve şerâitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerâit,
çok namûsait bir mahiyette tezahür edebilir.
İstiklâl ve Cumhuriyetine kastedecek düşmanlar,
bütün dünyada emsali görülmemiş bir
galibiyetin mümessili olabilirler.
Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zaptedilmiş,
bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve
memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir.
Bütün bu şerâitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere,
memleketin dahilinde, iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet
ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler.
Hattâ bu iktidar sahipleri, şahsî menfaatlerini,
müstevlîlerin siyasi emelleriyle tevhid edebilirler.
Millet, fakr ü zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı!

İşte, bu ahval ve şerâit içinde dahi vazifen,
Türk istiklâl ve Cumhuriyetini kurtarmaktır!
Muhtaç olduğun kudret,
damarlarındaki asil kanda mevcuttur!

Gazi Mustafa Kemâl ATATÜRK
20 Ekim 1927

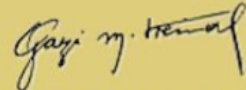
sürecinin değerlendirmelerinin yapıldığı Nutuk adlı eserinden alınmıştır. **Atatürk**; Meclis'te 6 gün, 36 saat, 33 dakika süren zamanda Nutuk'u okumuş, son gün 20 Ekim 1927'de sözlerini Gençliğe Hitabe ile bitirmiştir.

Gençliğe Hitabenin Günümüz Türkçesi (Sadeleşmiş Hali)

GENÇLİĞE SESLENİŞ

Ey Türk gençliği! Öncelikli görevin Türk ulusunun bağımsızlığını, Türkiye Cumhuriyeti ülkesini sonsuza dek korumak ve savunmaktır. Geleceğinin ve varoluşunun tek temeli ve koşulu budur. Bu temel senin en değerli varlığın ve güvence kaynağıdır. Gelecek günlerde de, seni bu varlığından yoksun bırakmak isteyen iç ve dış düşmanların olacaktır. Eğer bir gün bağımsızlığını ve ülkeni savunman gerekirse, göreve koşmak için, içerisinde bulunduğun durumun olanak ve koşullarını düşünmeyeceksin! Bu olanak ve koşullar, çok elverişsiz bir özellikle birlikte ortaya çıkabilir. Bağımsızlığını ve ülkeni yıkıp yok etmek isteyen gelecekteki düşmanlar, tüm dünyada eşi benzeri görülmemiş bir galibiyetin örneği olabilirler. Baskıyla ya da aldatıcı yöntemlerle yurdun bütün kaleleri ele geçirilmiş, bütün kurumlarına (sızılmış) girilmiş, tüm orduları darmadağın edilmiş ve yurdun her bir köşesi ele geçirilmiş olabilir. Tüm bu durumlardan daha acı ve daha korkunç olmak üzere, ülkenin yönetiminde bulunanlar duyarsızlık, sapkınlık ve hatta ihanet içinde olabilirler. Üstelik bu yönetimdekiler, kişisel çıkarlarını bu düşmanların siyasi istekleriyle birleştirebilirler. Ulus, yokluk ve çaresizlik nedeniyle yorgun ve bitkin düşmüş olabilir.

Ey Türk geleceğinin yeni kuşakları! İşte, bu durum ve koşullar içerisinde bile görevin Türk bağımsızlığını ve Türkiye Cumhuriyeti ülkeni kurtarmaktır. Bunu başarmak için gereksinim duyacağın güç damarlarındaki kutlu kanda bulunmaktadır! (Yalınlaştıran: Ekrem Durmuşoğlu)

Gazi Mustafa Kemâl ATATÜRK
20 Ekim 1927

Ey Türk gençliği! Öncelikli görevin Türk ulusunun bağımsızlığını, Türkiye Cumhuriyeti ülkesini sonsuza dek korumak ve savunmaktır. Geleceğinin ve varoluşunun tek temeli ve koşulu budur. Bu temel senin en değerli varlığın ve güvence kaynağıdır. Gelecek günlerde de, seni bu varlığından yoksun bırakmak isteyecek iç ve dış düşmanların olacaktır. Eğer bir gün bağımsızlığını ve ülkeni savunman gerekirse, göreve koşmak için, içerisinde bulunduğın durumun olanak ve koşullarını düşünmeyeceksin! Bu olanak ve koşullar, çok elverişsiz bir özellikle birlikte ortaya çıkabilir. Bağımsızlığını ve ülkeni yıkıp yok etmek isteyecek gelecekteki düşmanlar, tüm dünyada eşi benzeri görülmemiş bir galibiyetin örneği olabilirler. Baskıyla ya da aldatıcı yöntemlerle yurdun bütün kaleleri ele geçirilmiş, bütün kurumlarına (sızılmış) girilmiş, tüm orduları darmadağın edilmiş ve yurdun her bir köşesi ele geçirilmiş olabilir. Tüm bu durumlardan daha acı ve daha korkunç olmak üzere, ülkenin yönetiminde bulunanlar duyarsızlık, sapkınlık ve hatta ihanet içinde olabilirler. Üstelik bu yönetimdekiler, kişisel çıkarlarını bu düşmanların siyasi istekleriyle birleştirebilirler. Ulus, yokluk ve çaresizlik nedeniyle yorgun ve bitkin düşmüş olabilir.

Ey Türk geleceğinin yeni kuşakları! İşte, bu durum ve koşullar içerisinde bile görevin Türk bağımsızlığını ve Türkiye Cumhuriyeti ülkeni kurtarmaktır. Bunu başarmak için gereksinim duyacağın güç damar-larındaki kutlu kanda bulunmaktadır! Yalınlaştırın: Ekrem Durmuşoğlu

Mustafa Kemal Atatürk, Onuncu Yıl Nutku'nun orijinal taslak metninde gençliğe "Beni hatırlayınız..." şeklinde not düşmüş ancak daha sonra yakın arkadaşlarının isteği üzerine kaldırılmıştır.